

Mentalitet – ordlista

Ordlistan förklarar några av de begrepp och förkortningar som används då vi talar om hundars beteende och mentalitet vid mentalbeskrivningar och i andra sammanhang.

A

Adrenalin – ett hormon som utsöndras vid hård fysisk ansträngning, stress och ilska. Genom att påverka flera fysiska processer gör adrenalinet kroppen beredd att fly eller slåss. Adrenalin ökar kroppens prestationsförmåga.

Aggression – ett beteende eller hot som ett djur uppvisar i avsikt att skada eller skrämman en annan individ för att skaffa sig själv en fördel.

Aggressionshämmande signaler – signaler som en hund utsänder när den vill undvika en konflikt.

Aggressivitet – benägenheten att bete sig aggressivt. Vid en mentalbeskrivning syftar ordet på hundens benägenhet att visa hotbetenden som höjd svans, morringar, skall, rest ragg, utfall och bitförsök i plötsliga eller okända situationer. Aggressiva beteenden syftar till att vara avståndssökande.

Agonistiska beteenden – beteendemönster som hör ihop med attack och reträtt i en konfliktsituation mellan individer.

Aktiv underkastelse – hunden visar på ett aktivt sätt aggressionshämmande signaler genom att till exempel slicka i motpartens ansikte, lyfta en tass, stryka öronen bakåt och inta en låg kroppshållning.

Aktivitetsnivå – beskriver hundens energi och hur aktiv den är generellt. På en MH-beskrivning ingår i momentet ”aktivitetsnivå” också hundens beteende i passivt tillstånd, om den kan koppla av eller har svårt att slå sig till ro.

Ambivalent beteende – kan uppstå hos hunden när en retning ger upphov till en motivationskonflikt och hunden därför kommer att växla mellan olika beteenden.

Det kan handla om exempelvis flykt parallellt med hotbeteende och lekinviter vid möte med en okänd hund.

Anpassningsförmåga – hundens förmåga att anpassa sig och finna sig till rätta i olika miljöer och situationer.

Aptitbeteende – sökbeteende

Arbetslust – hundens behov av och vilja att vara aktiv och att samarbeta. Raser med ett förflutet som bruks-, jakt- och vallhundar kännetecknas ofta av stor arbetslust.

Arrested development – se *neoteni*

Arvbarhet – hur stor del av en egenskap, fysisk eller psykisk, hos ett föräldradjur som kan förväntas nedärvas till avkomman.

Associationskedja – används för att beskriva en serie händelser där hunden lär sig förknippa det pågående skeendet med det kommande.

Associativ inläring – betingning. Hunden lär sig exempelvis koppla ihop ett stimulus med ett annat stimulus, handling eller händelse. Klassisk och operant betingning är typer av associativ inläring.

Avelsindex för mentala egenskaper – skattning av avelsvärden innebär att man förutom en individs eget resultat ifråga om en egenskap även tar hänsyn till familjebilden. Skattning av avelsvärden för olika egenskaper är ett etablerat verktyg inom husdjursaveln. Svenska Kennelklubben har infört avelsindex för höftleder och armbågsleder för fem raser. Inom collierasen bedrivs just nu ett forskningsprojekt där man arbetar med en modell för att räkna ut avelsindex för hundars mentala egenskaper. Till grund för projektet ligger Mentalbeskrivning Hund, MH.

Avreaktion – hundens förmåga att efter en upplevelse som till exempel skrämmt den eller gjort den arg komma över rädslan eller ilskan och återgå till ett mer neutralt humörtillstånd.

B

Behaviorism – en psykologisk skola som framhäver att inlärning är den mest betydelsefulla faktorn för beteendets utveckling hos individen.

Beskrivare – den person som under en mentalbeskrivning beskriver och uppskattar hundens reaktioner utifrån den skala som tillämpas vid beskrivningen.

Beskrivareffekt – hur stor del av skillnaden på hundars resultat, till exempel i MH och BPH, som beror på olikheter i beskrivarnas bedömning.

Beteendedefinitioner BPH – i skriften ”Beteendedefinitioner – BPH” som går att ladda ned från Svenska Kennelklubbens webbplats definieras de begrepp som används vid BPH för att beskriva hundens beteende.

Beteendemönster – en hunds olika beteenden som är kopplade till samma beteendesystem och som utförs vid exempelvis jakt, ungvårdnad, försvar m.m.

Beteendesekvens – del eller delar av ett beteendemönster.

Betingad reaktion – en inlärdd reaktion.

Betingning – inlärning genom association.

Bitbeteende – avser i BPH-beskrivningen hundens benägenhet att använda tändarna för att få motparten att avlägsna sig eller upphöra med hantering.

Blockering – en mental blockering kan uppstå hos en hund om den i en trängd situation blir så stressad att den inte kan agera överhuvudtaget. Hunden blir då helt passiv. Blockeringar kan också ses vid tillräckligt starka retningar, då retningen utestänger all annan påverkan och hunden blir ”omöjlig” att få kontakt med.

Boldness – betecknar summan av ett antal egenskaper hos hunden som gör den till en framåt, frimodig, nyfiken, orädd och positiv individ. På svenska förslagsvis dristighet, djärvhet.

BPH – Beteende- och personlighetsbeskrivning Hund är Svenska Kennelklubbens mentalitetsbeskrivning utformad för att passa alla hundar oavsett ras.

Brukshund – avser i regel de raser som ingår i Svenska Brukshundklubbens ansvarsområde. Begreppet kan också syfta mer allmänt på en arbetande hund, en hund som ”brukas”, till exempel inom jakt eller vallning.

Bytesmedvetenhet – hundens tendens att vilja behålla, vakta eller försvara ett byte.

D

Diskriminering – förmågan att skilja mellan olika retningar.

Disqualified (diskvalificerad) – tidigare ”Mental-nolla”. En hund som i utställningssammanhang uppvisar en sådan mentalitet/beteende att den i bedömningen inte kan tilldelas ett kvalitetspris. Det kan vara överdriven rädsla, flyktbeteende etc. En hund som är aggressiv och inte låter sig hanteras kan bedömas disqualified men också bli rapporterad för oacceptabelt beteende.

Domesticering – en biologisk/kulturell process där ett ursprungligen vilt djur blir till stora delar beroende av människans urval för fortplantning och överlevnad. Genom processen avlägsnar sig den domesticerade varianten alltmer från det ursprungliga beteendemönstret, den ursprungliga fysiologin och morfologin. Djuret blir en del av det mänskliga samhället och dess struktur.

Dominanshierarki – socialt mönster bland djur som lever i mer stadigvarande grupper, där en eller några individer dominerar andra.

Drift – ett begrepp som är vetenskapligt är svårdefinerat och därför sällan används. Det baseras i huvudsak på medfödda beteendefunktioner som jakt drift, fortplantningsdrift och liknande. Uttrycket används numera lekmannamässigt inom vissa kretsar i hundvärlden för att beskriva hundens yttringar i olika beteendesekvenser.

Dådkraft – en hunds förmåga att övervinna sin rädsla efter att den har blivit skrämmd. Kan sägas beteckna hundens mod och framåtanda.

E

Emotion – känsla

Etogram – lista över alla beteenden som en individ, population eller art uppvisar.

Etologi – det biologiska studiet av djurs (och människors) beteenden.

Evolution – biologisk utveckling.

Explorerande beteende – undersökande, upptäckande beteende.

F

Figurant – person som vid prov, tävling och träning i till exempel olika bruksprovsgrenar och mentaltester interagerar med hunden.

Fixa rörelsemönster – medfödda beteenden som utförs på samma sätt av alla individer inom en art och som

inte fordrar vare sig inlärning eller tidigare erfarenhet och utlöses av så kallade nyckelretningar. Begreppet används alltmer sällan inom vetenskapen.

Flockkänsla/tillhörighet – hundens uppfattning av att tillhöra en specifik familj och/eller gemenskap.

Flyktbeteende – flyktbeteende vid rädsla kan visas i olika hög grad och benägenheten att fly kan vara olika svår att övervinna. Beteendet syftar till att öka avståndet mellan hund och retning genom att hunden förflyttar sig bortåt.

Funktionsprov – provformer med avsikt att beskriva specifika egenskaper hos olika hundtyper. Exempel är vallhundsprov, jaktprov och lure coursing för vinthundar.

Förarbundenhet – ovilja hos hunden att separeras från eller lämna föraren/den egna gruppen.

Föremålsintresse – hundens intresse för att leka med och bära på föremål. På exempelvis BPH provas detta genom att hundägare och testledare inbjuder hunden till lek, dels med ett för hunden känt föremål, dels med ett okänt.

Förföljande – begreppet används till exempel vid MH och BPH och avser att beskriva hundens benägenhet att följa ett rörligt föremål.

Förstärkning – en term som används för händelser som höjer (positiv) eller sänker (negativ) hundens reaktionsbenägenhet på stimuli.

Försvarslust – termen syftar på hundens vilja att genom hot eller angrepp försvara en resurs. Det kan handla om flocken, reviret, mat m.m.

Försök och misstag – *se operant betingning.*

G

Generalisering – innebär att ett inlärt beteende uppvisas/tillämpas också i situationer och miljöer utöver de där det ursprungligen lärdes in.

Golvrädsla – termen används när hunden uppvisar en tydlig rädsla för att gå på vissa underlag. Blanka, hala golv utgör ofta ett problem för golvrädda hundar.

Gripande – ordet används för att beskriva det sätt på vilket hundar fattar tag om ett byte.

H

Habituering – en enkel inlärningsform som leder till att en hund slutar reagera på ett stimulus som upprepas.

Handlingsförmåga – begrepp som används vid mentaltester och beskriver hundens förmåga att med engagemang och rationella beteenden lösa uppgiften.

Hanterbarhet – beskriver hundens vilja att låta sig hanteras av människor. Hanterbarheten provas vid till exempel mentalbeskrivningar.

Hormon – substanser som fungerar som budbärare i kroppen. Flera av hormonerna är med och reglerar kroppens funktioner på en övergripande nivå, till exempel adrenalin och testosteron.

Hotfullhet – hundens benägenhet att försöka stoppa/skrämma iväg en retningskälla genom exempelvis dova skall, hotande kroppshållning och utfall.

Hårdhet – hundens förmåga att snabbt kunna göra sig av med minnet av en obehaglig upplevelse.

Härkning – inlärning genom att upprepa en annan individs beteende.

I

Imponerbeteende – hunden försöker imponera genom stel kropp, höjd stilla svans och stirrande mot den andra parten. Det kan också inkludera försök att kontrollera och fysiskt mäta sig med motparten.

Insikt – förmågan hos hunden att lösa en ny situation utifrån tidigare erfarenhet.

Instinkt – en term som numera sällan används av etologer men som tidigare i många sammanhang betecknade vad som antogs vara medfödda och fixa beteenden. Numera vet man att genetiskt programmerade beteenden utvecklas i ett växelspel med omgivningen hos den enskilda individen. Därav den sparsamma användningen av termen.

Instinktshandling – ett beteende som är genetiskt programmerat och utlöses av en så kallad nyckelretning. Se även *instinkt*.

Intensitetsskala – en skala som används vid till exempel MH och BPH och som graderar intensiteten i hundens reaktioner vid de olika momenten i en skala där ett lågt värde indikerar låg intensitet.

Intentionshandling – ett beteendes inledande sekvens.

J

Jaktintresse – på en mentalbeskrivning beskriver termen hundens benägenhet att springa efter ett simulerat litet byte. I detta sammanhang tycks detta vara relaterat till egenskapen "lekfullhet" och inte ett säkert mått på hundens intresse för att jaga efter levande vilt.

Jaktkamplust – hundens benägenhet att jaga efter och gripa tag i föremål som rör sig.

K

Kamphund – samlingsbegrepp för hundtyper som tidigare avlats för och använts till olika former av kamp, antingen mellan hundar eller mellan hundar och andra djur.

Kamplust – begreppet har flera innebörder beroende på verksamhet. Ibland sätts det samman med uthållighet och hundens vilja att nå sitt mål, ibland kännetecknar det hundens engagemang i kamp/konkurrenslekar med föremål.

Karaktärsprov – en tidigare form av mentalitetstest. Användes ofta tillsammans med en test där hundens bevakningsförmåga prövades. Förkortades då vanligen BoK-prov (Bevaknings- och Karaktärsprov).

Kastration – ett operativt ingrepp där hunden görs infertil. Vanligen är avsikten, företrädesvis när det gäller hanhundar, att påverka och förändra oönskade beteenden. Problembeteenden orsakade av rädslor hos hunden tenderar att förvärras efter kastration.

KHM – Svenska Kennelklubbens kommitté för hundars mentalitet. Ansvarar för arbetet med hundars mentalitet inom organisationen.

Klassisk betingning – se även *Pavlovs hundar*. En associativ inlärning där ett stimulus förknippas med ett annat, redan befäst/naturligt beteende och på så vis kommer att utlösa samma reaktion/förväntan.

Koncentration – förmågan att behålla fokus på en uppgift.

Konfliktbeteenden – när en hund utsätts för olika stimuli samtidigt kan helt irrelevanta beteenden utlösas som inte är adekvata för situationen. Se *ambivalent beteende, omriktat beteende* samt *överslagshandling*.

Kontakt – en god kontakt mellan hund och förare är en förutsättning för i stort sett all form av inlärning. Kontaktövningar är en viktig del i den tidiga träningen av en valp.

Korning – omfattar ett mentaltest och en exteriörbeskrivning av i första hand Svenska Brukshundklubbens raser. En hund med godkänd korning får en officiell titel att lägga framför sitt namn.

Kritisk period – även ”känsliga, sensitiva perioder”. En period under en individs utveckling från nyfödd till vuxen som är särskilt betydelsefull för individens fortsatta liv och vars intryck blir bestående.

Kulturell evolution – förändringar i beteendemönster som överförs från en generation till nästa genom inlärning. Förekommer hos många djurarter, bland annat i familjegrupper av hundar.

Kvarstående rädsla/aggressivitet – oförmåga till avreaktion.

Känd mental status – för Svenska Brukshundklubbens raser (och ett fåtal andra) fordras så kallad ”känd mental status” för föräldradjuret för att få registrera en valpkull. Det innebär att hundarna har genomgått Mentalbeskrivning Hund, MH. En hund kan under vissa omständigheter erhålla ”känd mental status” utan att beskrivningen fullföljts.

Könshormon – hormoner som påverkar könsutvecklingen och könsidentiteten hos såväl människor som hundar. Ett manligt könshormon är testosteron, ett kvinnligt östrogen. Oavsett kön har en individ såväl manligt som kvinnligt könshormon men i olika mängd.

L

Ledarskap – ett ord vars innebörd många hundägare och hundtränare har olika uppfattning om. Den vanligaste tolkningen utgår från att hundägaren i sin relation till hunden har olika roller – till exempel att vara trygghetsskapare, att ses som en resursperson som hunden gärna vill samarbeta med men som också har mandat att inta en bestämmande attityd.

Leklust/lekfullhet – ordet används för att beskriva hundens allmänna intresse att leka med människor (exempelvis jaga efter kastade föremål, leka ta fatt och ha dragkamp).

L-test – ”lämplighetstest”. Den form av testning som olika myndigheter använder sig av för att finna lämpliga arbetshundar.

Lägga på sig/bygga på sig – oförmåga till avreaktion.

M

Major gene – engelska för den gen som är den huvudsakliga orsaken till att en egenskap kommer till uttryck. Hypotesen om förekomsten av major genes för exempelvis specifika mentala egenskaper är ett aktuellt forskningsområde.

Matintresse – moment i BPH. Mat/godis som hundägaren själv bedömt som hundens favorit och en korvbit göms och hundens intresse och uthållighet för att få tag på maten/godiset registreras.

Mentalbeskrivare – se *beskrivare*.

Mentaldomare – den person som under ett mentaltest bedömer och uppskattar hundens reaktioner utifrån den skala som tillämpas vid testet.

Mentalitet – hundens sammanlagda mentala egenskaper, det vill säga hur hunden ”är”.

Mentalitet – prioriterat område – under de kommande åren är hundars mentalitet och hälsa särskilt prioriterade områden för Svenska Kennelklubben. Projekt som särskilt uppmärksammar dessa områden är Beteende- och personlighetsbeskrivning Hund (BPH), Särskilda Rasspecifika Domaranväsningar (SRD) och Mentalt Sund Collie som avser att framställa ett mentalindex för rasen.

Mental-nolla – se disqualified (diskvalificerad).

Mentaltest – i dagligt tal alla former av prov där hundens mentalitet provas i vissa givna situationer. Mer specifikt används ordet synonymt med den mentaldel som ingår i den så kallade *korningen* (se detta ord).

MH – Mentalbeskrivning Hund. En mentalbeskrivning ursprungligen framtagen för Svenska Brukshundklubbens raser, men även andra raser får delta. En hunds resultat från MH redovisas på SKKs onlinetjänster Hunddata och Avelsdata.

MH-genomfört – en genomförd MH-beskrivning är obligatorisk för avelsdjur inom Svenska Brukshundklubben för att deras avkomma ska kunna registreras i SKK. En hund måste också ha genomfört MH för att få starta på SBKs bruksprov. Som genomfört MH (känd mental status) räknas även en beskrivning där testledaren bryter hundens deltagande på grund av exempelvis kvarstående rädslor som gör att det upplevs som alltför belastande för hunden att genomföra hela MH.

Minnesbilder – hundens förmåga att skapa och behålla positiva/negativa upplevelser i minnet.

Motivation – hundens beredskap att utföra en viss handling vid ett specifikt stimulus.

”Motor” – vardagligt tal, syftar på hundens lust och kapacitet för arbete.

MT – mentaltest. Förkortningen MT syftar hos SBK på korningens mentaldel.

MUH – Mentalbeskrivning Unghund. Föregångaren till MH, avsedd enbart för hundar mellan 12 och 18 månader.

N

Negativ förstärkning – inlärningsmetodik där hunden lär sig att nyttja något beteende för att undvika/komma ifrån en obehaglig känsla. Se även *positiv förstärkning*.

Neonatala perioden – nyföddperioden, hos hund mellan 0 och 3 veckors ålder.

Neoteni – bibehållande av juvenila (ungdoms) karaktärer hos köns mogna individer. Gäller både fysiska och mentala egenskaper. Hos hund är detta en effekt av domesticeringen där det mänskliga urvalet har selekterat mot individer som hela livet visar lekfullhet och nyfikenhet med ofullständiga vuxenbeteenden kopplade till födoanskaffning, fortplantning/familjebildning och försvar.

Nervfasthet / nervkonstitution – hundens stresstolerans, det vill säga förmåga att klara av stressande situationer.

Nyckelretning – det specifika stimulus som utlöser ett specifikt beteende utan föregående inläring.

Nyfikenhet / orädsla – orden används för att beskriva hundens reaktion vid överraskande eller okända händelser och kan ses som ett mått på hundens allmänna ”miljörädsla”. Hunden kan vara alltifrån undvikande och flyktbenägen med lite utforskande till att uppvisa en undersökande och orädd attityd.

O

Oacceptabelt beteende – en hund som under träning, tävling, prov, kurs eller annan aktivitet arrangerad av klubb agerar aggressivt eller hotfullt. Händelsen kan, via funktionär, rapporteras till SKK centralt. Följden blir vanligen en utredning och vid behov kan hunden testas av en av SKK särskilt utsedd person. Utifrån fallbeskrivning och testrapport avgörs om hunden fortsättningsvis får delta i SKK-organisationens aktiviteter. Detta inkluderar avel.

Obetingad reaktion – medfödd, icke inlärd reaktion.

Omriktat beteende – ett beteende som startar men som sedan, på grund av inre konflikt, riktas om. En hund som visar aggression mot en mötande hund på promenaden men hindras från att göra utfall, kan rikta sin aggressivitet mot personen som håller i kopplet.

”On/off-knapp” – hundens förmåga att vara passiv och koppla av när inget händer och att vara aktiv när så fordras. En hund som klarar av det här sägs ofta ha en bra on/off-knapp.

Ontogeni – individens fysiska och psykiska utveckling från befruktningen till döden. Processen påverkas av såväl gener som miljö.

Operant betingning – inläring eller avläring efter principen att ett beteende kan förstärkas eller släckas ut allt efter de konsekvenser det ger. Ett önskat beteende hos en hund kan förstärkas genom belöning, ett oönskat kan släckas ut genom att ignoreras eller bestraffas.

P

Passiv oro – ett beteende där hunden väljer att hantera en obehaglig situation med passivitet och inte med flykt eller aggression. Låg svans, hässjande, munslickande m.m. kan tolkas som tecken på passiv oro.

Passiv underkastelse – en hund kan lösa en pressande eller hotfull situation genom att lägga sig på rygg eller sida och förhålla sig helt orörlig. Detta brukar betecknas som passiv underkastelse.

Passivitet – hundens förmåga att koppla av och slå sig till ro när den inte behöver vara aktiv eller ska arbeta.

Pavlovs hundar – syftar på ett välkänt psykologiskt experiment av den ryske forskaren Ivan Pavlov (1849–1936). Pavlov ringde i en klocka innan han gav sina hundar mat. Detta medförde inom kort att hundarnas salivavsöndring startade vid klockringningen oavsett om de sedan fick sin mat eller inte. Att hundarna lärde sig koppla ihop klockans ljud med maten är ett exempel på klassisk betingning.

Pendling – när hunden vid en retning inte kan ”välja” mellan två ageranden i en situation. Det försätter hunden i en konflikt som ger upphov till pendlande beteenden, det vill säga hunden växlar mellan till exempel utforskande och flykt.

Personlighet – används numera ibland för att ge en helhetsbild av en hunds samlade beteendeegenskaper. Exempel på en hunds personlighet kan vara social och nyfiken till sin läggning.

Positiv förstärkning – inlärningsmetod där hunden får beröm och belöning vid rätt beteende.

Positiv hälsning – en positiv hälsning mellan hund och människa kännetecknas av avsaknad av rädsla, hotfullhet, undergivenhet och vilja att hävda sig hos hunden och upplevs ofta som glad och avspänd.

Problembeteende/beteendeproblem – beteenden eller uppträdanden som, vanligtvis av hundens ägare/förare, betraktas som inte önskvärda och därför problematiska.

Prägling – den process då unga djur lär sig andra individers karaktäristiska beteenden, normalt föräldrarnas. Inläringen sker tidigt i individens liv under en begränsad tidsperiod och är oåterkallelig.

R

Rasspecifika prov – provformer som är särskilt anpassade till en hundras eller hundtyp. Se även *funktionsprov*.

Retning – kallas även stimulus. När hunden exponeras för en tillräckligt stark retning utlöses en reaktion. För många hundar är en springande katt en oemotståndlig

retning och utlöser en känd reaktion: hunden springer efter!

Retningsströskel – den styrka ett eller flera stimuli behöver ha för att utlösa ett beteende/en handling hos hunden.

Retningssummering – det sammanlagda retningstrycket. Ett flertal sammantagna retningar ger i regel en starkare reaktion. Om hunden förutom att se katten också känner kattens lukt och hör när den far genom buskar och snår ökar hundens benägenhet att reagera.

Revir – område som hunden betraktar som sitt eller den egna flockens och som individen/gruppen följaktligen försvarar mot inkräktare.

Rädsla – en sinnesstämning som inrymmer flera nyanser från en känsla av osäkerhet och oro, över ängslighet och rädsla till stark fruktan.

S

Samarbete – vid MT avser begreppet att beskriva hundens lust och sätt att leka tillsammans med en person, känd respektive okänd, med ett föremål.

Sammanfattande beskrivning BPH – beskrivaren sammanfattar hundens agerande under övningen på ett subjektivt sätt. Hundens kan beskrivas som exempelvis ”glad i människor”, ”trygg”, ”energisk”, ”arg”. Se även *personlighet*.

SBK – Svenska Brukshundklubben, SBK, som har rasansvar för raser inom klubben. SBK har även distriktklubbar, lokalklubbar och rasklubbar över hela landet som bedriver en omfattande verksamhet med bland annat prov, tävlingar och utställningar för hundar, oavsett ras.

Sensitisering – en process där hundens reaktion på ett stimulus ökar för varje exponering. Motsatsen är habituering.

Sensitiv period – se *kritisk period*.

Signaler – en retning som utgår från en individ och påverkar agerandet hos en annan individ. Signaler kan vara av olika slag, exempelvis visuella, kemiska, taktila eller akustiska, och är en förutsättning för kommunikation.

Självförstärkande handling – att utföra beteendet är i sig en tillräcklig belöning, exempelvis att få spåra eller jaga vilt.

Skottfasthet – hunden reagerar inte negativt eller med rädsla på ljudet av skott.

Skrammel – moment i BPH (som har en liknande motsvarighet i MH och MT). Hund och hundägare går tillsammans med testledaren och en metalltrumma som

inuti försetts med olika typer av metallföremål börjar rotera så att ett skramlande ljud uppstår. Trumman är synlig och ljudet börjar när hunden är 4 meter ifrån den.

Skygghet – beskriver en hund som uppvisar ett undvikande beteende, ofta påtagligt i relationen till främmande människor.

Skärpa – betecknar hundens benägenhet att reagera med aggressivitet.

Smittsamt beteende – ett beteende som genererar samma beteende hos motparten, exempelvis en gäspning.

Social facilitering – när utförandet av ett redan känt beteende ökar, till följd av att en individ ser att en annan individ utför samma beteende.

Social kamplust – ingår ofta som moment i mentalbeskrivningar och avser då att ge en bild av hundens lust att kämpa med en motpart om ett föremål.

Social nyfikenhet – uttryck som används inom Svenska Brukshundklubbens mentaltest (MT). Definitionen lyder: hundens förmåga till social undersökning, hundens vilja att bilda tillfälliga relationer/grupper och hundens kontaktbenägenhet i möten med främmande människor.

Social självsäkerhet – uttryck som används inom Svenska Brukshundklubbens mentaltest (MT). Definitionen lyder: hundens självförtroende i sociala situationer, hundens trygghet i hälsningssituationer och hundens stabilitet i möten med främmande människor.

Socialt samspel – uttryck som används inom Svenska Brukshundklubbens mentaltest (MT). Definitionen lyder: hundens förmåga att kommunicera och engagera sig med främmande människor i lek- och kampsituationer.

Socialitet – hundens attityd vid möte med en främmande person. Hunden kan vara alltifrån reserverad och tillbakadragen till aktivt hälsande med stor vilja att följa med och obekymrat låta sig hanteras.

Sociobiologi – den gren inom biologin som studerar sociala beteenden hos djur och människor.

Spindeldiagram – ett sätt att redovisa resultaten av exempelvis en MH-beskrivning för en individ eller för en grupp hundar. Det grafiska utseendet hos diagrammet påminner om ett spindelnät.

Stimulus – synonymt med *retning*, se detta ord.

Stress – ett tillstånd av ökad fysiologisk och psykologisk handlingsberedskap som uppstår när individen utsätts för situationer som upplevs som pressande eller hotfulla. Vid stress utsöndras olika hormoner, exempelvis adrenalin, noradrenalin och kortisol.

Supernormal retning – en överdriven retning som ger mer respons hos individen än normalt.

T

Taxis – rörelsemönster då hunden orienterar sig mot eller från ett yttre stimulus.

Temperament – hundens karaktär, dess mentalitet. Se även mentalitet.

Testledare – person som ansvarar för det praktiska utförandet av till exempel en mentalbeskrivning.

Testsituation – termen används för att beskriva den väl definierade situation som hunden utsätts för vid test/beskrivning.

Tillgänglighet – se *socialitet*.

Tjänstehund – i dag rekryteras och utbildas två typer av tjänstehundar inom Svenska Brukshundklubben: patrullhund och räddningshund. Den förstnämnda har till uppgift att tillsammans med sin förare patrullera militärt känsliga områden och bevaka byggnader/objekt från intrång, den senare att leta efter människor i samband med till exempel jordbävningar och andra naturkatastrofer. Utöver dessa finns andra typer av tjänstehundar hos flera myndigheter men även hos privata aktörer.

Tomgångshandling – syftar på ett beteende som utlöses trots att stimulus, det vill säga yttre retning, saknas.

Tröskel/tröskelvärde – gräns för när exempelvis ett beteende kommer till uttryck. Tröskelvärde används även vid bedömning av polygena, fysiska egenskaper såsom höftledsdysplasi etc.

U

Undergivenhet – kan ses som uttryck för litenhet och ofarlighet i syfte att avvärja en annan, potentiellt farlig, individ. Kännetecknande är låg, hukande kroppshållning, bakåtstrukna öron, slickande och i vissa fall urinering i samband med hälsning.

Underlag – moment i BPH. Hunden och föraren passerar tillsammans gående över olika underlag.

Ursprungligt beteende – beteenden hos hunden som också återfinns hos pariahundar eller vargar och som inte alltid fyller en funktion för den individ som lever i ett modernt samhälle. Ett exempel är tikens så kallade upplägg, det vill säga när hon kräks upp halvsmält föda till sina valpar trots att kullen får mat av uppfödaren.

Utforskande – beteenden som syftar till att ge hunden mer information om en retning och innebär att hunden tar sig fram mot retningen för att undersöka den närmare.

Uthållighet – uttryck som används inom Svenska Brukshundklubbens Mentaltest (MT). Definitionen lyder: hundens benägenhet att visa uthållighet i sina ansträngningar att få tag i ett oåtkomligt mindre föremål.

Utvecklingsfas – period i livet då en individ av inre eller yttre omständigheter lär sig nya saker och får nya förmågor/färdigheter. En växande hund går igenom ett flertal utvecklingsfaser innan den når den vuxna individens mognad.

V

Valptest – ett test för att se skillnader i beteende mellan valpar i en kull. Testet kan också göras med avsikten att identifiera de hundar som i framtiden kan utbildas till tjänstehundar etc. men också för att uppfödaren ska kunna placera rätt valp hos rätt köpare.

Vekhet – beskriver vanligen hundens oförmåga att glömma ett obehag.

Visuell överraskning – ett av momenten i BPH. Hund och hundägare går tillsammans med testledaren när en konstgjord figur hastigt dyker upp 4 meter framför hunden och hundens reaktion beskrivs.

W

”Will to please” – denna engelska term används för att beskriva den attityd av samarbetsvilja, lyhördhet och arbetslust som man eftersträvar till exempel hos retrieverraserna.

Å

Ångestbitare – äldre term som beskriver en hund som på grund av en kombination av aggressivitet och rädsla i ett trängt läge väljer att gå till anfall i stället för att fly.

Ö

Överslagshandling – ett beteende som kommer till uttryck när hunden upplever en konflikt mellan två reningar (motivationer) och inte förmår välja ett adekvat beteende. Ofta visar sig en överslagshandling som ett kroppsvårdande beteende, till exempel att klia sig.